

Nieuwsgierige Neus

Lesbrief bij de muzikale voorstelling *Nieuwsgierige Neus* van philharmonie zuidnederland voor groep 1 – 2.

Handleiding voor de leerkracht

Vooraf

Deze lesbrief is een handleiding voor u als leerkracht bij de voorstelling Nieuwsgierige Neus.

Het verhaal

Iedereen is van nature nieuwsgierig, maar in hoeverre je hier gehoor aan geeft verschilt per persoon. De voorstelling ‘Nieuwsgierige Neus’ gaat over Ninus, een meisje dat verder durft te kijken dan haar neus lang is. Daarom wordt ze ook wel Nieuwsgierige Neus genoemd. Ze heeft voor haar verjaardag een viool gekregen, maar ze kan er nog niet zo veel mee. En ze wil zo graag met haar muzikale ouders mee gaan spelen. Hoe moet dat nu? Ze wordt uitgenodigd om op reis te gaan en ervaart dat de wereld spannend, vreemd, leuk en vooral heel groot is. Lukt het haar om door te zetten en zal ze uiteindelijk de weg naar huis terugvinden?

De makers:

Sanne de Graaf **cello**, Marleen Matser en Monique Pellens **viool**, Karel Plessers **klarinet**
Deze vier musici van philharmonie zuidnederland nemen de leerlingen mee op reis langs spannende, ijzige en vrolijke plekken, die tot leven komen door de live gespeelde muziek.
Lise-Lott Kok **regie**, Steffie van Lamoen **decor en kostuum**, Mo Swillens **illustraties**, Karin Blankert **lesmateriaal**.

Het hele project ‘Nieuwsgierige Neus’ bestaat uit:

- vier voorbereidende activiteiten in de klas
- de voorstelling *Nieuwsgierige Neus*
- een reflectie-les

Doel van de activiteiten is om een brede verdieping aan te reiken aan de kinderen op muzikaal en sociaal-emotioneel gebied zonder dat het veel voorbereidingstijd van u vraagt. Tijdens de activiteiten en de voorstelling ervaren kinderen bij zichzelf of bij anderen emoties/stemmingen als nieuwsgierigheid, angst, heimwee, verdriet en blijdschap en leren ze over durven en doorzetten. Bij de voorstelling zitten de kinderen letterlijk met hun neus op de instrumenten. Zo komen ze van dichtbij in aanraking met drie instrumenten uit het symfonieorkest, de cello, de viool en de klarinet. Ze hoeven hiervan niet de naam of werking te kennen. Ze ervaren de klank en de manier van spelen tijdens de voorstelling.

Opzet lesmateriaal

Van vier situaties uit de voorstelling zijn vertelplaten gemaakt: ‘thuis’, ‘feest’, ‘winterse wereld’ en ‘op straat’. Iedere les start met een vertelplaat en de bijbehorende muziek uit de voorstelling. De illustraties vormen de basis van alle activiteiten en nodigen u en de kinderen uit om te praten over de vier situaties. De vertelplaat ‘De reis van Ninus’ geeft een overzicht van de reis die Ninus maakt in de voorstelling en is bedoeld voor de reflectie-les.

Om de vertelplaten op een sfeervolle manier te kunnen presenteren ontvangt u een Kamishibai in de klas. Dit is een Japans verteltheatertje van hout, waar de prenten vanaf de zijkant in- en uitgeschoven worden. De Kamishibai blijft ongeveer twee weken op school.

Om de kinderen actief te kunnen laten participeren tijdens de voorstelling is het belangrijk om in ieder geval de volgende lessen aan te bieden: ‘Thuis’ en ‘Op straat’.

Muziekhoeck in de klas

Om de nieuwsgierigheid van de kinderen en het ontdekkend leren te stimuleren richt u in de klas een plek in waar in de aanloop naar de voorstelling een muziekhoeck kan ontstaan.

Verzamel hiervoor (kleine) muziekinstrumenten en materiaal waarmee klanken kunnen worden gemaakt, zoals schudkokers, belletjes, klankstaaf, trommel, rasp, papier, deksels van potjes, verschillende stokjes, steentjes, gieter. Stimuleer de kinderen om zelf mee te denken en geef ze ruimte om ideeën/materialen aan te dragen. Ze komen vaak met onverwachte en inventieve suggesties. De Kamishibai kan ook in de muziekhoeck staan, dan wordt het een echte project hoeck.

Kerdoelen en competenties

De voorstelling en de activiteiten sluiten aan bij verschillende kerndoelen van de Culturele Ladenkast en het SLO (het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling) en bij diverse competenties van de Cultuurloper.

Via www.philharmoniezuidnederland.nl/nieuwsgierigeneus vindt u een overzicht van de doelen waaraan gewekt wordt in dit lesmateriaal en de voorstelling.

Veel plezier met jullie muzikale ontdekkingsreis in de klas en tijdens de voorstelling!

Adeline van Campen, Roxanne Doyen, Wilma Hollanders, Linda Jans
Team educatie philharmonie zuidnederland

thuis

Doel	- Voorstellen van Ninus, de hoofdpersoon van de voorstelling; - De kinderen identificeren zich met hun eigen vertrouwde omgeving; - De kinderen leren het lied 'Ga maar slapen, Ninus'.
Inhoud	De kinderen vergelijken het huis van Ninus met hun eigen huis. Ze leren het lied 'Ga maar slapen, Ninus!'.
Klaarzetten	Vertelplaat 'thuis' in de Kamishibai Muziek 'thuis', 'ga maar slapen, Ninus – met zang' en 'ga maar slapen, Ninus – Karaoke'
Vorbereiden	Luister zelf een aantal keren naar het lied 'Ga maar slapen, Ninus', zodat de melodie en de woorden bekend zijn.
Tijd	15 minuten

De kinderen bekijken de vertelplaat 'Thuis' en luisteren naar muziekfragment 'thuis'

 https://www.youtube.com/watch?v=26pazH_2mKM.

Praat samen over de vertelplaat 'Thuis': wat zie je hier? Een slaapkamer. Heeft iedereen een huis met een slaapkamer, zien jullie huizen er allemaal hetzelfde uit, wie wonen er bij jou thuis, zijn jullie wel eens van huis geweest (logeren, vakantie, ziekenhuis), woont juf/meester ook in een huis? Weet je wie hier woont? Ninus.

Ninus is een meisje. Ze woont in dit huis, met haar papa en mama. En wat doet ze hier allemaal? Ze eet, ze speelt, ze poetst haar tanden en ze slaapt hier. En elke avond als Ninus gaat slapen, zingt mama een liedje voor haar. In de voorstelling zingt moeder het lied 'Ga maar slapen, Ninus'. Als ze Ninus naar bed brengt, zingt ze het lied eerst alleen. Ninus vraagt of ze het nog een keer wil zingen. Moeder zal naar de zaal met kinderen kijken en uitnodigend zeggen: "Samen?". Hierna zingen alle kinderen met haar mee.

Luister naar het liedje 'Ga maar slapen, Ninus!'

 <https://www.youtube.com/watch?v=JYOGwKMfPo>

'Ga maar slapen, Ninus!'

Ninus, Nine-nine-nus

Ga maar lekker slapen

En dan krijg je nog een kus van mama

Op je neus, op je neus en op je neus

En nog eentje op je neus, op je neus en op je neus.

Luister nog een keer. Waar geeft mama Ninus een kusje? Op haar neus. Zing maar mee.

 <https://www.youtube.com/watch?v=JYOGwKMfPo>

Waar kan ze Ninus ook nog meer een kusje geven (oor, wang, hoofd, hand, knie...). Zing samen het liedje, maar iedere keer kiezen de kinderen zelf een andere tekst

 https://www.youtube.com/watch?v=HbfQNrV_2M4. (muziek karaoke versie)

feest

Doel	- De kinderen leren/zingen het lied 'Happy Birthday'; - De kinderen maken en luisteren naar zelfgemaakte klankstukjes.
Inhoud	De kinderen associëren bij het thema feest en ervaren zowel het geven als het krijgen van een cadeau.
Klaarzetten	- Vertelplaat 'feest' in de Kamishibai Muziek 'feest' en 'Happy Birthday'
Vorbereiden	- Leg (kleine) instrumenten en materialen waarmee klanken kunnen worden gemaakt in de muziekhoeck; - Kies een instrument uit de muziekhoeck en pak het in; - Zorg voor verschillend inpakmateriaal in de muziekhoeck (doeken, papier, aluminiumfolie, plakband, touw, stickers).
Tijd	20 minuten (hierbij is zelfstandige speeltijd van de kinderen in de muziekhoeck niet meegerekend).

De kinderen kijken naar de vertelplaat 'Feest' en luisteren ondertussen naar het muziekfragment 'feest' <https://www.youtube.com/watch?v=uidYNOyQFmM>

Wat zien jullie op de plaat? Feest, wat voor een feest? Verjaardag? Is het elke dag feest, wanneer vier je feest, wat vind je het leukst aan feest, is er iets wat je niet zo leuk vindt aan feest, wat hoort er allemaal bij feest?

Happy Birthday

Als er iemand jarig is, wat gebeurt er dan (liedje zingen voor de jarige Job)? En morgen is Ninus is jarig!! Wat zullen we dan voor haar zingen? (volg de suggesties van de kinderen en zing samen de liedjes die opgenoemd worden). Zing in ieder geval ook het lievelingslied van Ninus, een Engels liedje. Wie kent er een Engels verjaardagsliedje? Zing (samen) het lied happy birthday

 <https://www.youtube.com/watch?v=wWRPmmrRL5w>

'Happy Birthday'

Happy Birthday to You
Happy Birthday to You
Happy Birthday, happy Birthday
Happy Birthday to You

Gebruik nu de namen van de kinderen uit de klas. Wie is 'net alsof' jarig vandaag?

Happy birthday to you
Happy birthday to you
Happy birthday to Gijs / Ninus
Happy birthday to you

In de voorstelling zingen de kinderen het liedje speciaal voor Ninus! Probeer het maar eens.

Cadeau in- en uitpakken

Als je jarig bent, krijg je een cadeau. Wat zou jij heel graag willen hebben?

Als je een cadeau krijgt, is het meestal ingepakt. Je kunt niet zien wat erin zit. Laat aan de kinderen het ingepakte instrument zien. Introduceer het woord ‘nieuwsgierig’. Zouden jullie graag willen weten wat erin zit? Zijn jullie misschien nieuwsgierig? Vertel dat Ninus ook heel nieuwsgierig is. Ze wil heel graag weten wat ze morgen voor haar verjaardag krijgt.

Laat het cadeau de kring rondgaan. Stimuleer de nieuwsgierigheid en het raden van de kinderen. Wat zou erin zitten? Kunnen ze het herkennen zonder het te zien? Kunnen kinderen het voelen? Horen?

Kinderen mogen in de muziekhoeck een cadeau inpakken en aan een ander kind geven. Ze mogen zelf bepalen wat ze inpakken en welke inpakmaterialen ze gebruiken.

Muziekcadeau geven en krijgen

Vraag in de kring of de kinderen wel eens een muziekcadeau hebben gehad?

Je kunt een liedje voor elkaar zingen, maar je kunt ook muziek voor iemand maken.

Geef de kinderen zelf eens een muziekcadeau. Speel met een instrument/materiaal. Wissel af in hard-zacht of in hoog-laag of in snel-langzaam. Houdt het eenvoudig en probeer vooral een sfeer mee te geven (vrolijk, dromerig, haastig, vertellend, herfstig, stromend). Een cadeau kan kort duren, een paar tellen, maar wie weet wordt het soms wel een halve minuut of nog langer.

Laat de kinderen individueel of in kleine groepjes in de muziekhoeck een muziekcadeau voorbereiden voor iemand in de klas. Ze kiezen zelf welk(e) instrument(en)/materialen ze willen gebruiken en hoe lang het duurt.

Laat het geven en ontvangen van een muziekcadeau iedere dag even terugkomen.

Zet de vertelplaat ‘Feest’ in de Kamishibai in de muziekhoeck. Vraag of de kinderen hier individueel of in kleine groepjes muziek bij kunnen maken en daarna in de kring kunnen laten horen.

winterse wereld

Doel	De kinderen leren dat muziek verbonden kan zijn met een sfeer/emotie. Ze passen hun beweging aan bij de sfeer van de muziek en maken klankstukjes bij verschillende sfeerafbeeldingen.
Inhoud	- De kinderen bewegen mee op de sfeer van de muziek; - De kinderen maken klankstukjes bij twee contrasterende vertelplaten.
Klaarzetten	Vertelplaat 'winterse wereld' en 'feest' in de Kamishibai Muziek 'winterse wereld' en 'feest'
Vorbereiden	Luister naar het muziekfragment bij vertelplaat 'Winterse wereld'. Kinderen kunnen deze muziek spannend vinden. Laat ze daarom meteen tijdens het luisteren de beweging van vallende sneeuw maken door met wiebelende vingers en uitgestrekte armen van hoog naar laag te bewegen. Eindig tegelijk met de muziek met de handen op de grond. Oefen zelf van te voren de beweging en de timing van de neervallende sneeuw.
Tijd	15 – 20 minuten (hierbij is zelfstandige speeltijd van de kinderen in de muziekhoeek niet meegerekend).

De kinderen kijken naar de vertelplaat 'Winterse wereld' en luisteren ondertussen naar het muziekfragment 'winterse wereld'

<https://www.youtube.com/watch?v=hmthcCea29Y>.

Tijdens het luisteren bewegen jullie meteen mee door sneeuw te laten vallen met wiebelende vingers ('doe maar mee, we gaan sneeuw laten vallen'). Begin hoog met de armen boven het hoofd uitgestrekt en ga met de handen steeds lager en lager, totdat jullie eindigen met de handen op de grond, tegelijk met de muziek. Welke beweging zouden we nog meer kunnen doen bij deze muziek? Wie heeft er een idee?

Vertel samen bij de vertelplaat 'Winterse wereld': is het vandaag warm of koud buiten, en op deze plaat, hoort deze plaat bij de zomer, wat kun je allemaal doen als er ijs en sneeuw ligt, wat doe je het liefst, wat voor kleren trek je dan aan?

Welke muziek zou hierbij passen? Probeer samen met verschillende instrumenten/materialen uit de muziekhoeek om muziek te maken die past bij de sfeer van de vertelplaat. Laat verschillende kinderen aan bod komen, individueel of in kleine groepjes.

Klinkt de muziek hetzelfde als bij de vertelplaat van 'Feest'? Eén of meer kinderen maken muziek bij één van de twee vertelplaten, 'Feest' of 'Winterse wereld'. Kunnen de andere vertellen bij welke plaat ze de zelfverzonnen muziek vinden horen?

Zet ook de vertelplaat 'Winterse wereld' in de Kamishibai in de muziekhoeek. Zo kunnen de kinderen klankstukjes maken bij twee verschillende sfeerafbeeldingen.

op straat

Doel	- De kinderen verzinnen straatgeluiden. - De kinderen reageren op dynamiekverschillen in muziek (hard-zacht-stil).
Inhoud	De kinderen verzinnen zoveel mogelijk straatgeluiden. De kinderen passen het volume van hun straatgeluid aan aan het volume van de muziek.
Klaarzetten	Vertelplaat 'op straat' in de Kamishibai – Muziek 'op straat'
Voorbereiden	Muziek kunnen beluisteren in de speelzaal
Tijd	20 minuten

De kinderen kijken naar de vertelplaat 'Op straat' en luisteren ondertussen naar het muziekfragment 'op straat' <https://www.youtube.com/watch?v=WSRkoPzR7hM>

Vertel samen bij de vertelplaat 'Op straat': wonen jullie in een drukke straat, in een rustige straat, op een boerderij tussen de weilanden, wat vind je fijner, wat zie je allemaal op straat en wat hoor je? Als voorbereiding voor de activiteit in de speelzaal bespreekt u de veilige loopplekken op straat (stoep of zebrapad/oversteekplaats).

Oversteken

De kinderen staan verspreid in de speelzaal. Horen ze de muziekfragment 'op straat', dan lopen ze op hun zelfbedachte stoep. Is de muziek uit, dan mogen ze oversteken. Spreek van te voren met elkaar af waar de oversteekplaatsen zijn

 <https://www.youtube.com/watch?v=VopPummoJ-c>.

Verkeersregelaar

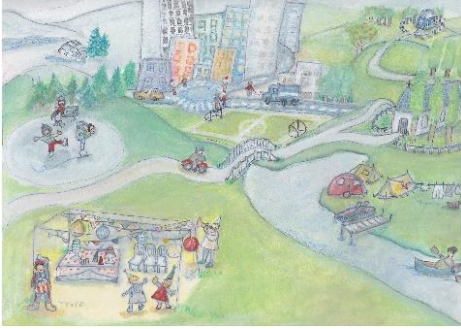
Laat de kinderen zo veel mogelijk voertuigen benoemen en vraag ze om één voertuig te kiezen. Ga je op de fiets, in de auto of vorm je samen een bus? Hoe klinkt jouw fiets, jouw auto, jouw bus? Met hun voertuig gaan ze de drukke stad in. Gelukkig is er een verkeers-regelaar die het verkeer regelt (arm omhoog = kinderen doorlaten, arm omlaag = kinderen stoppen). Wees eerst zelf de verkeersregelaar, zodat de kinderen kunnen wennen aan de gebaren en regels die erbij horen. Hierna mogen één of meer kinderen de verkeersregelaar zijn. Lukt het ook om op verschillende plekken in de speelzaal verkeersregelaars neer te zetten? Benadruk de sfeer van de drukke stad met muziekfragment 'op straat'

 <https://www.youtube.com/watch?v=VopPummoJ-c>.

Laat je horen!

De kinderen zitten in een kring. Wees zelf de verkeersregelaar en laat de straatgeluiden van de kinderen, net als een dirigent, hard en zacht klinken of stoppen (arm omhoog = hard, omlaag = zacht, hand op de grond = stil. In de voorstelling is de klarinettist de dirigent. Hij nodigt de kinderen uit met de woorden: "Rijden jullie mee". Hierna bestuurt hij het volume van de straatgeluiden met de stand van zijn klarinet: omhoog = hard, omlaag = zacht, neerzetten = stil.

de reis van Ninus

Doel	- De kinderen herinneren zich (elementen uit) de voorstelling; - De kinderen herkennen gedrag en emoties bij anderen en in zichzelf.
Inhoud	Aan de hand van muziekfragmenten en vertelplaten herinneren de kinderen zich (delen van) van de voorstelling. Ze (her)kennen gedrag en emoties van anderen en van zichzelf.
Klaarzetten	Vertelplaat 'de reis van Ninus' in de Kamishibai Muziek 'de reis van Ninus'
Voorbereiden	-
Tijd	20 minuten

De kinderen kijken naar de vertelplaat 'de reis van Ninus' waarin alle onderdelen van de voorstelling terugkomen. Een compilatie van de muziek uit de voorstelling is het uitgangspunt voor de deze les.

Luister naar muziekfragment 'de reis van Ninus' en kijk wat de kinderen nog weten. Waar hoorde de muziek bij? Oh ja! Bij welke vertelplaat? Wat gebeurde er eigenlijk allemaal?

Doorloop zo aan de hand van de muziekfragmenten de hele voorstelling.

<https://www.youtube.com/watch?v=--pdZW-9Y6Q&t=2s>.

Praat samen met de kinderen over het gedrag en de emoties van Ninus zoals ondeugend zijn (hekje door), nieuwe dingen durven, doorzetten, bang zijn, heimwee hebben, verdriet, opluchting om veilig thuis te komen na een avontuur. Hebben de kinderen het ook gemerkt? Hoe kon je het merken? Hebben ze zelf wel eens zoiets meegemaakt: weg van huis, terug naar huis willen, verder gaan dan je mag, doorzetten als iets niet in één keer lukt, iemand gezien die verdrietig is?

Kom terug op de muziekinstrumenten uit de voorstelling: wat hebben de kinderen gezien, hoe zag het eruit, hoe bespeelden de musici de instrumenten, moesten ze slaan/strijken/blazen, hoe zaten of stonden ze? De nadruk ligt hierbij op het zelf beleven. Zijdelijks kunnen de namen genoemd worden. Maak er een raadspel van: bespeel een instrument, net alsof. De kinderen raden welk instrument het was (ze hoeven het niet te benoemen, maar kunnen het nadoen en erover vertellen wat ze weten: "O ja, daar speelde die moeder op"). U kunt reageren met: "Ja, een cello". Ieder kind zal de woorden die u teruggeeft, in zijn eigen tempo in zich opnemen, maar het is geen leerdoel. Kunnen de kinderen zelf ook uitbeelden alsof ze op een instrument spelen? Ook nog op andere instrumenten dan uit de voorstelling? Kunnen jullie zo met de klas een heel orkest vormen van allerlei verschillende instrumenten?

Luister nog een keer samen naar de muziek van de voorstelling terwijl jullie als een orkest met instrumentgebaren meespelen.

<https://www.youtube.com/watch?v=--pdZW-9Y6Q&t=2s>

EXTRA prentenboeken en muziek

Prentenboeken die aansluiten bij de thema's in de voorstelling zijn:

Wat nu, Olivier?

Dit boek was voor de regisseuse Lise-Lot een bron van inspiratie voor de voorstelling

Auteur: Phyllis Root | Uitgever: Lemniscaat | ISBN: 9789056374778

Bang mannetje

Auteurs: Mathilde Stein en Mies van Hout | Uitgever: Lemniscaat | ISBN0: 9056377159

ISBN13: 9789056377151

Kleine ijsbeer

Auteur: Hans de Beer

Uitgever: De Vier Windstreken | ISBN10: 9051162359 | ISBN13: 9789051162356

Kikker en de horizon

Auteur: Max Velthuijs | Uitgever: Leopold | ISBN10: 9025855156 | ISBN13: 9789025855154

Muziek om naar te luisteren tijdens het werken

Hieronder enkele links naar de originele versie van de muziek die – verkort of bewerkt – wordt gebruikt in de voorstelling:

George Gershwin - An American in Paris

 <https://www.youtube.com/watch?v=zi0ENw-JIUI>

Faure - Apres un reve

 <https://www.youtube.com/watch?v=uOeR2T2rIVk>

Hans Gál: Serenade for Clarinet, Violin and Cello, Op. 93: III Intermezzo

 <https://soundcloud.com/toccataclassics/hans-gal-chamber-music-clarinet>

Schubert, Trio op. 100 - Andante con moto

 <https://www.youtube.com/watch?v=e52IMaE-3As>

Robert Schumann String quartet Nr. 3 a-minor Op. 41/3

 <https://www.youtube.com/watch?v=iO4UhZuw7gQ>

Beethoven String Quartet Op.59 No.1 "Razumovsky"

 <https://www.youtube.com/watch?v=oXLKu-HglnM>

Arvo Pärt - Fratres, performed by Endymion

 <https://www.youtube.com/watch?v=rJt6TyVJ3O0>

GF Handel Lascia ch'io pianga HWV7

 <https://www.youtube.com/watch?v=tFVU9pmY8pA>